2022 m. balandžio 7 d., ketvirtadienis

P9_TA(2022)0124

Teisinės valstybės ir žmogaus teisių padėtis Gvatemalos Respublikoje

2022 m. balandžio 7 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl teisinės valstybės bei žmogaus teisių padėties Gvatemalos Respublikoje (2022/2621(RSP))

(2022/C 434/11)

Europos Parlamentas,

— atsižvelgdamas į savo ankstesnes rezoliucijas dėl Gvatemalos ir ypač į 2019 m. kovo 14 d. rezoliuciją dėl žmogaus teisių padėties Gvatemalos ([1]),

— atsižvelgdamas į Komisijos pirmininkės pavaduotojo ir Sąjungos vyriausiojo įgaliotinio užsienio reikalams ir saugumo politikai atstovo spaudai 2022 m. vasario 11 d. pareiškimą dėl teisinės valstybės padėties Gvatemaloje ir 2022 m. kovo 23 d. pareiškimą dėl teisinės valstybės padėties Gvatemaloje pablogėjimo,

— atsižvelgdamas į Susitarimą, kuriuo steigiama Centrinės Amerikos ir Europos Sąjungos bei jos valstybių narių asociacija ([2]), ypač į jo nuostatą dėl žmogaus teisių,

— atsižvelgdamas į Europos Sąjungos gaires dėl žmogaus teisių gynėjų,

— atsižvelgdamas į 2022 m. vasario 28 d. JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro metinę ataskaitą dėl žmogaus teisių padėties Gvatemaloje,

— atsižvelgdamas į 2022 m. vasario 11 d. Jungtinių Tautų Generalinio Sekretoriaus atstovo spaudai pateiktą pareiškimą dėl Gvatemalos,

— atsižvelgdamas į 2022 m. vasario 22 d. Amerikos šalių žmogaus teisių komisijos pareiškimą, kuriame išreiškiamas susirūpinimas dėl naujų teismų nepriklausomumo pažeidimų Gvatemaloje, ir į 2022 m. kovo 9 d. Amerikos šalių žmogaus teisių komisijos bei Jungtinių Tautų specialiojo pranešėjo teisėjų ir teisininkų nepriklausomumo klausimais pareiškimą, kuriame Gvatemala raginama užtikrinti nepriklausomumą ir nešališkumą skiriant naują šalies generalinį prokurorą,

— atsižvelgdamas į Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją ir JT žmogaus teisių konvencijas bei jų fakultatyvinius protokolus,

— atsižvelgdamas į 1966 m. JT pilietinių ir politinių teisių paktą,

— atsižvelgdamas į Gvatemalos Konstituciją,

— atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 144 straipsnio 5 dalį ir 132 straipsnio 4 dalį,

A. kadangi Gvatemala yra svarbi ir tų pačių siekių ES partnerė, kaip rodo pagrindinis šalies vaidmuo užtikrinant regioninę integraciją Centrinėje Amerikoje per jos laikiną pirmininkavimą Centrinės Amerikos regioninės integracijos sistemai, ES ir Gvatemalos bendradarbiavimo prekybos srityje plėtrą, šalies solidarumą su Ukraina ir Europa, griežtą Rusijos invazijos į Ukrainą pasmerkimą ir aktyvų jos vaidmenį tarptautiniuose forumuose, taip pat per konstruktyvų dialogą su Gvatemalos ambasada Briuselyje Europos Parlamento Delegacijoje ryšiams su Centrinės Amerikos šalimis;

B. kadangi 2019 m. Gvatemalos Respublikos vyriausybė vienašališkai nusprendė nutraukti Tarptautinės kovos su nebaudžiamumu Gvatemaloje komisijos (CICIG), kuri šalyje veikė 12 metų, įgaliojimus; kadangi tuo laikotarpiu, kai valdžios institucijos bendradarbiavo su CICIG, Gvatemaloje buvo daroma nuolatinė pažanga nagrinėjant žmogaus teisių ir korupcijos bylas;

([1]) OL C 23, 2021 1 21, p. 92.
([2]) OL L 346, 2012 12 15, p. 3.

2022 m. balandžio 7 d., ketvirtadienis

C. kadangi nuo to laiko Gvatemala susiduria su nuolatiniu institucijų įtraukimo ir teisinės valstybės irimo procesu, sistemingu teisėto teisėjų ir prokurorų darbo trukdymu ir jų persekiojimu, šmeižto kampanijomis, teisingumo srities subjektų, visų pirma iš CICIG, Žmogaus teisių prokuratūros ir Specialiosios prokuratūros kovai su nebaudžiamumu (FECI), areštais ir bauginimu, taip pat agresijos prieš pilietinės visuomenės organizacijas ir žmogaus teisių gynėjus suintensyvėjimu ir didėjimu bei jų kriminalizavimu;

D. kadangi prokurorams, nagrinėjantiems korupcijos ir organizuoto nusikalstamumo bylas, kuriose dalyvavo aukšto rango valstybės pareigūnai ir įmonių savininkai, daugelyje baudžiamųjų procesų buvo pareikšti kaltinimai, pateikiant skundus Teisėjų drausmės komisijai ir inicijuojant preliminarius teismo procesus, kuriuos remia Gvatemalos viešųjų reikalų ministerija, siekiant juos suimti arba panaikinti jų teisminį imunitetą; kadangi šių teismo procesų prieš nepriklausomus teisėjus, prokurorus ir advokatus skaičiaus didėjimas ir greito bei veiksmingo atsako ir apsaugos priemonių trūkumas kelia nerimą;

E. kadangi grasinimai, priekabiavimas ir savavališko sulaikymo rizika lėmė tai, kad daugiau kaip 20 teisėjų pranešė apie savo tremtį iš Gvatemalos, siekdami apsaugoti savo saugumą ir fizinę bei psichinę neliečiamybę bei išvengti Gvatemalos valstybės valdžios institucijų vykdomų represijų; kadangi teisėjos Erikos Aifán, buvusių generalinių prokurorių Claudia Paz ir Thelma Aldana bei Juan Francisco Sandoval, kuris vadovavo FECI, bylos yra tik keli priekabiavimo prie Gvatemalos teisminių institucijų veiklos vykdytojų pavyzdžiai;

F. kadangi Gvatemalos Konstitucijos 203 straipsnyje pabrėžiama, kad teismines funkcijas turi vykdyti tik Aukščiausiasis Teisingumo Teismas ir kiti įstatymu nustatyti tribunolai; kadangi trūksta pažangos renkant teisėjus į laisvas Aukščiausiojo Teismo ir Apeliacinio teismo vietas; kadangi šiais metais prezidentas ir Kongresas paskirs tris pagrindinius asmenis: generalinį prokurorą, žmogaus teisių ombudsmeną ir generalinį kontrolierių;

G. kadangi 2022 m. gegužės mėn. bus išrinktas naujas Gvatemalos Respublikos generalinis prokuroras; kadangi Gvatemalos konstitucijoje nustatyta, kad generalinį prokurorą skiria skyrimo komisija, kurią sudaro Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, teisės mokyklos dekanai, advokatų asociacijos nariai ir pilietinės visuomenės nariai; kadangi 2021 m. rugsėjo mėn. JAV Valstybės departamentas į „Engel“ sąrašą (angl. *Engel List*) įtraukė Gvatemalos Respublikos generalinį prokurorą ir kandidatę eiti tas pačias pareigas María Consuelo Porras, taip pat prokuratūros generalinį sekretorių Angelą Pinedą, kaip korumpuotus ir nedemokratiškus veikėjus, trukdančius vykdyti baudžiamąjį persekiojimą korupcijos bylose; kadangi generaliniam prokurorui tenka pagrindinis vaidmuo užtikrinant teisinę valstybę, žmogaus teisių apsaugą ir gynimą, taip pat kovojant su korupcija ir nebaudžiamumu;

H. kadangi Amerikos šalių žmogaus teisių komisija ir JT specialusis pranešėjas teisėjų ir taikos teisėjų nepriklausomumo klausimais pateikė keletą rekomendacijų vykdyti konstitucinę reformą, susijusią su šalies aukščiausiųjų teismų generalinių prokurorų ir teisėjų rinkimų procedūromis, laikantis tarptautinių nepriklausomumo ir nešališkumo standartų;

I. kadangi Gvatemalos vyriausybė dėjo pastangas, kad įgyvendintų politiką, kuria skatinamas skaidrumas, kova su korupcija ir kova su nebaudžiamumu, įsteigdama Prezidento kovos su korupcija komitetą ir Prezidentinį taikos ir žmogaus teisių komitetą, kuris turėtų duoti konkrečių rezultatų;

J. kadangi, remiantis organizacijos „Transparency International“ duomenimis, per pastaruosius 10 metų Gvatemala korupcijos suvokimo indekse nukrito 59 vietomis: nuo 91-os vietos (2010 m.) iki 150-os vietos iš 180 šalių;

K. kadangi Dekretu Nr. 4–202, vadinamu Nevyriausybinių organizacijų įstatymu, kuris įsigaliojo 2022 m. vasario mėn., siekiama apriboti NVO veiklą, sugriežtinti vyriausybės priežiūrą ir atverti duris administracinių reikalavimų neatitinkančių NVO panaikinimui;

L. kadangi galingų nusikalstamų organizacijų smurtas ir turto prievartavimas tebėra rimtos problemos Gvatemaloje ir kadangi su gaujomis susijęs smurtas yra svarbus veiksnys, skatinantis žmones išvykti iš šalies;

M. kadangi 2021 m. JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuras (OHCHR) užregistravo 103 išpuolius prieš žmogaus teisių gynėjus ir šešis nužudymus, taip pat 33 išpuolius prieš žurnalistus; kadangi aplinkos ir žemės gynėjai, čiabuviai ir bendruomenės bei moterų teisių gynėjai susiduria su didelėmis grėsmėmis; kadangi Vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuras atkreipia dėmesį į tai, kad vis dažniau valstybiniai ir nevalstybiniai subjektai piktnaudžiauja baudžiamąja teise prieš žmogaus teisių gynėjus ir žurnalistus, kad juos nubaustų arba jiems trukdytų teisėtai vykdyti savo darbą;

N. kadangi čiabuvių bendruomenės ir toliau susiduria su įvairių formų diskriminacija ir ekonomine bei socialine nelygybe; kadangi reikia stiprinti viešųjų institucijų ir čiabuvių bendruomenių tarpusavio pasitikėjimo santykius įgyvendinant priemones, kuriomis siekiama apsaugoti ir įgyvendinti jų teises, įskaitant teisę į laisvą, išankstinį ir informacija pagrįstą sutikimą;

O. kadangi smurtas dėl lyties ir seksualinis smurtas prieš moteris ir mergaites yra plačiai paplitusios ir giliai įsišaknijusios problemos; kadangi 2022 m. kovo 8 d. Gvatemalos Kongresas patvirtino Dekretą Nr. 18-2022, vadinamąjį Gyvybės ir šeimos apsaugos įstatymą, pagal kurį abortas kriminalizuojamas bet kokiomis aplinkybėmis, skiriant laisvės atėmimo bausmes nuo 5 iki 25 metų ir draudžiama lyčių įvairovė ir lytinis švietimas mokyklose; kadangi po daugybės protestų nacionaliniu ir tarptautiniu lygmenimis Prezidentas išreiškė ketinimą vetuoti dekretą, o 2022 m. kovo 15 d. Gvatemalos Kongresas balsavo, kad šis prieštaringas įstatymas būtų atidėtas;

P. kadangi Gvatemaloje yra vienas didžiausių nelygybės lygių, o netinkamos mitybos bei motinų ir vaikų mirtingumo rodikliai regione irgi yra vieni didžiausių; kadangi Gvatemala užima šeštą vietą pasaulyje dėl nuolatinės netinkamos mitybos;

Q. kadangi ES tebėra viena iš pagrindinių Gvatemalos bendradarbiavimo partnerių, kuri pagal vystomojo bendradarbiavimo priemonę 2014–2020 m programavimo laikotarpiui skyrė 152 mln. EUR, daugiausia dėmesio skiriant apsirūpinimo maistu saugumui, kovai su korupcija, taikai ir saugumui bei konkurencingumui;

R. kadangi Aura Lolita Chávez, čiabuvių aplinkos apsaugos gynėja iš Gvatemalos ir 2017 m. Europos Parlamento Sacharovo premijos finalininkė, paliko savo šalį po to, kai patyrė smarkius išpuolius, grasinimus mirtimi bei garbės ir orumo įžeidimus, ir jei ji grįžtų į Gvatemalą, jos atžvilgiu vyktų įvairūs teisminiai procesai; kadangi jos teisinis ir fizinis saugumas turėtų būti užtikrintas, jei ji nuspręstų grįžti;

1. yra susirūpinęs dėl blogėjančios teisinės valstybės padėties Gvatemaloje ir dėl Aukščiausiojo Teisingumo Teismo ir generalinio prokuroro pradėtų teisinių veiksmų prieš nepriklausomus teisėjus, teisininkus ir prokurorus, kurie tiria nusikalstamas struktūras, susijusias su aukšto rango valstybės pareigūnais ir įmonių savininkais, arba vykdo baudžiamąjį jų persekiojimą;

2. smerkia teisminių subjektų, dalyvaujančių vykdant baudžiamąjį persekiojimą korupcijos bylose ir kovojant su nebaudžiamumu, taip pat žmogaus teisių gynėjų ir žurnalistų kriminalizavimą, sulaikymą ir žiniasklaidos kampanijų diskreditavimą, grasinimus ir priekabiavimą prieš juos; primygtinai ragina Gvatemalos valdžios institucijas nutraukti šiuos veiksmus ir laikytis teisinės valstybės principo bei visapusiškai gerbti valdžios institucijų nepriklausomumą, nes tai yra pagrindiniai kovos su nebaudžiamumu ir korupcija elementai;

3. ragina Gvatemalos valdžios institucijas nedelsiant atlikti išsamius ir nešališkus grasinimų, priekabiavimo ir stigmatizavimo kampanijų, nukreiptų prieš teisingumo pareigūnus ir pilietinės visuomenės veikėjus, tyrimus, siekiant nustatyti atsakingus asmenis ir perduoti juos kompetentingiems, nepriklausomiems ir nešališkiems teismams;

4. ragina Gvatemalos valdžios institucijas skubiai imtis būtinų priemonių siekiant užtikrinti teisėjų, prokurorų, teisininkų, įskaitant buvusius CICIG teisininkus, ir žmogaus teisių gynėjų bei sulaikytų asmenų saugumą ir neliečiamybę bei apsaugoti jų teisę į tinkamą teisinį procesą; primygtinai ragina valdžios institucijas užtikrinti saugų asmenų, kurie buvo priversti palikti šalį iš baimės dėl savo saugumo, grįžimą;

5. primena, kad būtina sukurti geresnius ir veiksmingesnius dialogo kanalus Gvatemalos valdžios institucijose, kad būtų galima skatinti demokratines vertybes, teisinės valstybės principą ir pagarbą žmogaus teisėms;

6. dar kartą patvirtina, kad teisėjų atrankos ir skyrimo procesas turi būti skaidrus ir dalyvaujamasis ir kad kandidatai turėtų būti atrenkami remiantis jų nuopelnais ir įrodytais rezultatais pagarbos žmogaus teisėms srityje, laikantis tarptautinių standartų ir Gvatemalos Konstitucijos; šiuo atžvilgiu ragina Gvatemalos valdžios institucijas užtikrinti sąžiningus teisėjų rinkimus, ypač susijusius su generalinio prokuroro ir žmogaus teisių ombudsmeno rinkimais;

7. pabrėžia, kad ribojamųjų teisės aktų, pvz., NVO įstatymo, priėmimas gali prisidėti prie žmogaus teisių gynėjų apsaugos sistemos griovimo ir taip sustiprinti nebaudžiamumą; ragina panaikinti šiuos teisės aktus;

8. primygtinai ragina Gvatemalos vyriausybę imtis būtinų priemonių siekiant sustiprinti teisės aktus ir politiką, kuriais siekiama apsaugoti žmogaus teisių gynėjus, įskaitant aplinkos gynėjus ir žurnalistus, ir plėtoti viešąją žmogaus teisių gynėjų apsaugos politiką, laikantis 2014 m. Amerikos šalių žmogaus teisių teismo sprendimo ir pačios Gvatemalos įsipareigojimo, prisiimto 2018 m. JT Žmogaus teisių taryboje; rekomenduoja Gvatemalos vyriausybei ratifikuoti Eskasu susitarimą;

9. palankiai vertina tai, kad Gvatemalos valdžios institucijos įsteigė Prezidentinį kovos su korupcija komitetą ir Prezidentinį taikos ir žmogaus teisių komitetą, nes tai yra pagrindiniai vyriausybės nacionalinio inovacijų ir plėtros plano ramsčiai, siekiant įgyvendinti politiką, kuria skatinamas skaidrumas, kova su korupcija ir kova su nebaudžiamumu; primygtinai raginti šiuos komitetus pateikti konkrečių rezultatų;

10. ragina Gvatemalos vyriausybę toliau bendradarbiauti su visais JT ir regioniniais žmogaus teisių mechanizmais siekiant paspartinti žmogaus teisių propagavimą ir apsaugą šalyje; rekomenduoja Gvatemalos vyriausybei pagrįstam laikotarpiui atnaujinti Vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuro Gvatemaloje įgaliojimus;

11. palankiai vertina ES valstybių narių ambasadų ir ES delegacijos Gvatemaloje veiksmus, susijusius su žmogaus teisių gynėjų apsaugos priemonėmis; ragina Komisiją gerokai išplėsti ir aktyviau įgyvendinti apsaugos priemones, įskaitant kriminalizuotų žmogaus teisių gynėjų, ypač aplinkos ir moterų žmogaus teisių gynėjų, klausymų stebėjimo išplėtimą, be kita ko, didinant savo paramą nepriklausomoms pilietinės visuomenės organizacijoms;

12. ragina ES ir jos valstybes nares naudotis asociacijos ir politinio dialogo bei bendradarbiavimo susitarimuose nustatytais mechanizmais ir primygtinai raginti Gvatemalą įgyvendinti plataus užmojo žmogaus teisių darbotvarkę ir kovoti su nebaudžiamumu siekiant pagerinti žmogaus teisių padėtį šalyje;

13. paveda Pirmininkei perduoti šią rezoliuciją Tarybai, Komisijai, Europos išorės veiksmų tarnybai, ES specialiajam įgaliotiniui žmogaus teisių klausimais, valstybių narių vyriausybėms ir parlamentams, Amerikos valstybių organizacijai, Europos ir Lotynų Amerikos parlamentinei asamblėjai, Gvatemalos Respublikos Prezidentui, vyriausybei ir parlamentui, Centrinės Amerikos ekonominės integracijos sekretoriatui ir Centrinės Amerikos Parlamentui.